

SKOLAN – EN TRYGG PLATS? -EN STUDIE OM TRE SKOLORS ARBETE MED KRÄNKNINGAR

Grund
Pedagogiskt arbete

Johanna Skog
Maya Svensson

2018-FÖRSK-G78

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryt utbildning, 210 poäng

Svensk titel: Skolan en trygg plats? En studie om tre skolors arbete med kränkningar.

Engelsk titel: School - a safe place? - A study of three schools' work on violations

Utgivningsår: 2018

Författare: Johanna Skog och Maya Svensson

Handledare: Kristina Bartley

Examinator: Pia Nordgren

Nyckelord: Kränkande behandling, elev till elev, från lärare till elev, makt.

Sammanfattning

Enligt statistik ökar kränkningar, både mellan elev till elev men även från lärare till elev. I vårt uppdrag som blivande förskollärare framgår det att vi ska arbeta för att motverka alla typer av kränkningar, både mellan elev till elev men även mellan lärare till elev. Det framgår i Skollagen (SFS 2010:800) 6 kap. 9§ att det är förbjudet av huvudman och personal att utsätta elever för kränkande behandling.

Syftet

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare och rektorer arbetar för att motverka kränkande behandling mellan elev och elev men även mellan lärare och elev. För att kunna besvara syftet använder vi oss av följande frågeställningar:

- Hur arbetar rektorer respektive lärare med kränkande behandling?
- Vilket ansvar och vilka skyldigheter har rektorer respektive lärare och hur kommer de till uttryck i arbetet?
- Vad anser de att kränkande behandling beror på när det gäller elev-elev respektive lärare-elev?

Metod

Metoden som vi använder oss av är kvalitativ metod där vi gör semistrukturerade intervjuer med tre rektorer och tre förskollärare i förskoleklasser på tre skolor i en och samma kommun i Sverige.

Resultat

I studien framkommer en del skillnader men även likheter vid en jämförelse mellan de båda yrkeskategorierna. Vi kan se en skillnad när det kommer till begreppet kränkande behandling, likaså hur de arbetar för att motverka kränkningar. Förskollärarna använder sig av samtal för att lösa incidenterna medan rektorerna använder sig av sin maktposition och det är sista lösningen på att kränkningen ska upphöra. En likhet som vi kan se är att både rektorer och förskollärare belyser betydelsen av vuxennärvaro, för att skapa en trygg miljö för eleverna på skolan. Resultatet visar även att det finns en viss lojalitet mellan lärare och lärare, där de skyddar varandra när det kommer till kränkningar mellan lärare och elev.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	- 1 -
SYFTE	- 1 -
Frågeställning.....	- 1 -
Avgränsningar	- 1 -
BAKGRUND	- 2 -
Definition av olika begrepp.....	- 2 -
Vad säger lagen och arbetsgången?	- 2 -
Ansvar och skyldigheter.....	- 3 -
Tidigare forskning	- 3 -
Lärare som kränker elever	- 4 -
Varför sker det?	- 4 -
Typer av kränkningar som sker mellan elev och elev	- 5 -
Orsaker till kränkningarna som sker mellan elever	- 6 -
Teori.....	- 7 -
METOD	- 8 -
Kvalitativ metod.....	- 8 -
Intervju som redskap	- 8 -
Urval.....	- 8 -
Genomförande.....	- 9 -
Etik	- 9 -
Trovärdighet och tillförlitlighet.....	- 10 -
Bearbetning och analys	- 10 -
RESULTAT	- 10 -
Begreppet kränkande behandling	- 11 -
Verbala och fysiska kränkningar är vanligast.....	- 11 -
Olika förklaringar till varför kränkningar sker mellan elev och elev	- 12 -
Olika förklaringar till varför kränkningar sker mellan lärare och elev	- 13 -
Åtgärder och ansvarsfördelning	- 15 -
Olika möjligheter till kompetensutveckling och forskning	- 16 -
Vuxennärvaro för en trygg skolmiljö	- 17 -
Kontakten med vårdnadshavarna	- 17 -
DISKUSSION	- 18 -
Resultatdiskussion	- 18 -
Kränkande behandling som begrepp.....	- 18 -
Olika förklaringar till varför kränkningar sker mellan elev och elev	- 19 -
Olika förklaringar till varför kränkningar sker mellan lärare och elev	- 19 -
Åtgärder och ansvarsfördelning	- 19 -
Olika möjligheter till kompetensutveckling och forskning	- 20 -
Vuxennärvaro för en trygg skolmiljö	- 20 -
Metoddiskussion.....	- 20 -
Didaktiska konsekvenser	- 21 -
REFERENSLISTA	- 23 -
BILAGA 1	- 25 -
BILAGA 2	- 26 -

INLEDNING

I vår studie kommer vi att belysa olika aspekter av kränkningar samt hur skolorna arbetar för att motverka detta. Skolinspektionens statistikrapport (2017) från 2016 visar 781 anmälningar där skolpersonal kränker elev och 1282 anmälningar där elev kränker elev. Skolinspektionens statistikrapport (2017) visar från första halvåret av 2017 att 442 anmälningar är personal som kränker elever och när det kommer till elev som kränker elev är det 657 anmälningar.

Här kommer vi belysa ett fall som Skolinspektionen (2017) redogör för. Det är en lärare som använder våld mot en elev för att avstyra bråk under lektionen. Läraren säger till eleven ett flertal gånger att sluta bråka för att avstyra att eleven eller någon annan kommer till skada. Skolan menar på att det inte är en kränkning, utan att det är en nödsituation. Eleven får röda märken på armen efter att läraren tar tag och håller fast i flera minuter, därefter går läraren ut med eleven ur klassrummet och säger att hen inte får komma tillbaka förrän hen ”slutat uppföra sig som en buse”. Händelsen följs upp direkt med läraren, elev och rektor samt att elevens vårdnadshavare blev kontaktad. Skolan vidtar sedan åtgärder för att följa upp fallet och läraren får en anmärkning.

I vårt uppdrag som blivande förskollärare framgår det tydligt i *läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (Lgr11 rev. 2015) att läraren ska uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling.

Under våra verksamhetsförlagda utbildningsperioder har vi stött på olika förhållningsätt som pedagoger använder sig av och olika barnsyner som inte riktigt stämmer överens med vår. Vi har bland annat stött på i vårt tycke, för hårda tillrättavisningar såsom att barn får sitta i ett annat rum och tänka över sitt beteende. Vi har också sett hur elever hånar varandra till exempel genom att skratta när någon ramlar. Utifrån diskussioner kring detta blev vi intresserade av hur arbetet kring kränkande behandling på skolor ser ut. I följande citat från i Lgr11 (2015) står det att skolans mål är att varje elev ”tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt att eleven medverkar till att hjälpa andra människor”.

SYFTE

Syftet med denna studie är att undersöka hur förskollärare och rektorer arbetar för att motverka kränkande behandling mellan elev och elev men även mellan lärare och elev.

Frågeställning

- Hur arbetar rektorer respektive lärare med kränkande behandling?
- Vilket ansvar och vilka skyldigheter har rektorer respektive lärare och hur kommer de till uttryck i arbetet?
- Vad anser de att kränkande behandling beror på när det gäller elev-elev respektive lärare-elev?

Avgränsningar

Vi väljer att fokusera på kränkande behandling som är ett brett begrepp som innefattar allt annat som inte är kopplat till diskrimineringsgrunderna. Därför väljer vi att koncentrera oss på

begreppet kränkning, vilket även innefattar mobbning som också är en kränkning men som sker systematiskt under längre tid (Svaleryd och Hjertson 2012, s. 46). Studien är riktad till rektorer, förskollärare och elever i förskoleklass. Anledningen till varför vi väljer förskoleklass är att under vår sjätte termin i utbildningen får vi pröva på att vara i förskoleklass, därav växer intresset för hur arbetet med kränkande behandling ser ut på olika skolor.

BAKGRUND

I bakgrunden kommer vi att inleda med begreppen som är relevanta för vår studie, därefter presenteras lagen, arbetsgången, ansvar och skyldigheter följt av tidigare forskning och teori.

Definition av olika begrepp

Enligt Svaleryd & Hjertson (2012, ss. 36–37) är en kränkande behandling ett uppträdande som handlar om när en elevs värdighet kränks. Det är den som har blivit kränkt som avgör om det är en kränkning. Skillnaden mellan mobbing och kränkning är att kränkning kan ske vid ett tillfälle medan mobbing syftar på upprepade tillfällen som sker under en längre tid och där ont uppstått ska finnas med (Olweus 1999, s. 9).

Vad säger lagen och arbetsgången?

I svensk lagtext redogörs det i 6 kap. 3§ av Skollagen (SFS 2010:800) att ett uppträdande som inte är diskriminering men ändå kränker en elevs värdighet är förbjudet. Det framgår även av Skollagen (SFS 2010:800) 6 kap. 9§ att det förbjudet av huvudman och personal att utsätta elever för kränkande behandling.

Skolverket (2014) redogör för hur skolan kan arbeta mot trakasserier och kränkningar genom att främja, förebygga, upptäcka och åtgärda.

Det *främjande* arbetet utgör grunden för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling och målet med arbetet är att elever och personal ska få en trygg och förtroendefull miljö att vistas i. Eleverna ska få lära och utvecklas i så stor utsträckning som möjligt. Det främjande arbetet ska pågå hela tiden, utan att de ska ha inträffat något speciellt. Det ska vara något som arbetas med på långt sikt och gälla alla. De ska arbetas med kontinuerligt under lektionerna men även utanför.

Skolverket (2014) anser att målet med det *förebyggande* arbetet är att förhindra att kränkande behandling, diskriminering och trakasserier sker i verksamheten. Grunden för ett bra arbete är att det finns välformade kartläggningar av de risker som kan finnas i verksamheten. Genom att förebygga insatser för verksamhetens igenkända fördelar och nackdelar skapas målet med det förebyggande arbetet. Alla ska vara delaktiga i arbetet samt vara en del av skolans systematiska kvalitetsarbete. Det kan åstadkommas genom att skapa ett aktivt förebyggande arbete i verksamheten. Skolans personal måste ha grundläggande kunskaper om kränkningar.

Skolverket (2014) belyser att när det kommer till att *upptäcka* fall av kränkningar behöver skolans personal ha medvetenhet om de normer och värden som finns på skolan. Dessa värden kan tas för givet och då förbises att elever far illa. Att elever som far illa kan även ha svårt att berätta om att de blir kränkta är något som skolans personal behöver vara medveten om. Att ha kunskap om eleverna som går på skolan och se till att kunskapen verkligen stämmer överens med verkligheten är viktigt. Skolans personal ska finnas närvarande där barnen finns, då är det lättare att upptäcka om elever far illa. Det ska finnas tydliga rutiner för hur misstänkta fall ska skötas, både när de gäller kränkningar mellan elev och elev men även

mellan lärare och elev. Dessa rutiner ska personal, elever och vårdnadshavare vara medvetna om.

I det *åtgärdande* arbetet är det viktigt att skolan har rutiner för hur de ska gå till, dessa rutiner ska personal såväl som elever och vårdnadshavare veta om. Utredningen ska vara generell och utföras med respekt för alla som är inblandade i fallet. De åtgärder och hela utredningen som beslutas ska dokumenteras, för att sedan kunna ha den som hjälp och stöd vid uppföljningar, planering samt förbättring (Skolverket 2014).

Ansvar och skyldigheter

I Skolverket (2011) framgår det i en intervju med dåvarande barn och elevombudsmannen (BEO) Lars Arrhenius beskriver för att huvudmännen inte tar sitt ansvar och att de blundar för lagen: *Plan mot diskriminering och kränkande behandling*. Där är det eleven som blir skuldbelagd och får inte ens en ursäkt från huvudmännen. Detta kan bero på bortförklaringar och anledningen till det är att de saknas ett barnperspektiv, kränkningarna är oundvikliga. Hult och Lindgren (2016, ss. 73–93) redogjorde för det i sin fallstudie som är utförd på en F-9 skola i Sverige. Studien ansågs intressant på grund av att den visar på många anmälningar till skolinspektionen angående kränkningar men även kritik från vårdnadshavare och elever. Syftet var att ta reda på konsekvenserna av den ökade rapporteringen kring kränkande behandling och hur detta påverkade lärarnas arbete. Därför gjordes intervjuer i fokusgrupper vilket innebar att personalen delades upp i olika kategorier. Personalen bestod av ledning, lärare och elevhälsa, detta var för att belysa ämnet ifrån olika synsätt där olika erfarenheter fanns med. De som hade blivit intervjuade hade upplevt att efter anmälningsärendet hade incidentrapporterandet ökat. Ett sätt att synliggöra kränkningarna var att granska de rapporterade incidentrapporterna.

Skolverket (2011) belyser att arbetet med värdegrunden syftar det till att skolan ska vara en trygg plats för alla elever. Arrhenius (BEO) redogör för att resursbrist inte är en godkänd ursäkt till varför de sker kränkningar, om behövs de fler vuxna så ska det sättas in. En annan viktig aspekt är personalens kompetens inom ämnet den måste finnas. Skolverket (2011) redogör för att Arrhenius trycker på att handlingsplikten i lagen är tydlig. Det handlar om att alltid informera huvudman när det har skett någon form av kränkning, utreda och sedan vidta åtgärder. Hult och Lindgren (2016) redogör för att genom att synliggöra kränkningarna rapporterades incidentrapporter varje gång en kränkning skedde. Lärarna upplevde att det var tidskrävande att skriva dem. Eleverna beskriver däremot att de hellre väljer att vara tysta än att gå igenom en lång process. Syftet med att belysa incidenten är att påträffa och hantera allvarliga händelser i skolan.

Enligt Skolverket (2011) där Arrhenius redogör för att kränkningar inte ska tolereras, är det meningslöst att skolans personal har möten på egen hand. Eleverna ska vara involverade det är dem som är experterna. Hult och Lindgren (2016) belyser att om en kränkning har skett så beskriver eleverna att de heller väljer att vara tysta än att gå igenom en lång process.

Tidigare forskning

Nedan presenteras tidigare forskning och vi har delat upp avsnitten i två delar. Den första delen berör kränkningar mellan lärare och elev och den andra är mellan elev och elev. Avslutningsvis framförs val av teori i ett eget kapitel.

Lärare som kränker elever

Colnerud (2007, ss. 127–144) och Granström (2007, ss. 135–144) belyser i sin forskning lärare som kränker elever. Granström (2007) menar att lärare runt om i världen upplever vissa elevers beteende som provocerande. Eleverna stör och motarbetar undervisningen, vilket är ett problem när det kommer till de andra elevernas lärande då de blir störda under lektionen. Läraren blir provocerad och tappar behärskningen och då kan en kränkning ske. Enligt Colnerud (2007) har lärare makten över eleverna i kränkande situationer. Det finns en problematik när det kommer till lärarnas ledarroll och när deras profession brister. Detta är ett problem som inte medges, och som enligt Colnerud ses som ett allvarligt maktmissbruk. Författaren uttrycker det på följande sätt ”att håna elever som inte fattar, att hänga ut deras ömtåliga sidor till allmänt åtlöje, att sära och kränka dem är som att sparka på någon som ligger” (Colnerud 2007, s. 129). Det är lärare som använder sig av en auktoritär ledarroll, det vill säga att det visas i deras synsätt.

Bartley (2015, ss. 42–56) redogör i sin studie för tio olika fall där vuxna kränker elever, där författaren utgår ifrån Foucaults syn på makt och vilka makttekniker som används av vuxna. Metoden som används är kvalitativ textanalys som bygger på två textanalytiska frågeställningar. Den första frågeställningen syftar till vilken typ av kränkning som har inträffat och vem som har gjort den. Kränkningar kan vara primära, det vill säga i stunden, men även sekundära och då handlar det om att eleven får uppleva det igen, till exempel genom en dokumentationstext i den utredning som sker och om vad som yttras. Den andra frågeställningen utgår från Foucaults maktperspektiv och vilken typ av makt som används. Dessa fall bygger på beslutsunderlag som är offentliga dokument där diskrimineringsombudsmannen har beslutat om skadestånd. Studien pekar på att typen av kränkningar är fysiskt våld såsom slag och att den vuxna håller fast eleven. Detta är enligt Foucault disciplinerande makt som riktar sig mot kroppen, men studien visar också att det även finns verbala kränkningar.

Varför sker det?

Enligt Granström (2007) är skälet till varför vuxna kränker elever att eleverna har varit provocerande eller har haft ett beteende som har uppfattats som störande, där eleverna inte har lytt den vuxnes uppmaningar. Den vuxna riktar kränkningar mot eleven som person och inte det som den har presterat. Ytterligare en anledning som Granström (2007) belyser till varför lärare kränker elever, är när den negativa och positiva kontakten som en lärare har med en elev blandas. Läraren känner sig utlämnad och som ett offer och gör därför kränkande handlingar. När en lärares personliga känslor blandas med de yrkesmässiga handlingarna kan situationer uppstå där läraren kränker den enskilda eleven, vilket även kan leda till regelbundna kränkningar framöver. Däremot kan prat, ointresse eller svårigheter att klara en skoluppgift vara provocerande, men detta görs inte alltid medvetet av eleverna. När det uppstår sådana situationer så menar Colnerud (2007) att skolledningen har ett ansvar att stoppa läraren samt att kollegor har ansvar att ingripa eftersom de har ett gemensamt professionellt ansvar för alla elever. Dessutom har lärarna ett kollegialt ansvar som har blivit större med åren genom att de börjat samarbeta mera i arbetslag. De har i sin tur bidragit till en ökad inblick i varandras arbeten. Colnerud (2007) beskriver även att det är svårt att påpeka när en kollega uppträder oetiskt mot elever, till exempel när det sker grova kränkningar blundat för det. Anledningen till detta beteende är att det är svårt att tala illa om samt kritisera en kollega men även en rädsla för kollegan kan finnas. En annan orsak kan vara att lärarna i sin yrkesgrupp känner lojalitet mot varandra.

Bartley (2015) redogör för olika typer av makttekniker såsom tillrättavisning, fysisk bestraffning och utpekande inför andra som den vuxna använder sig av för att fastslå vilka normer och värderingar som gäller. I samma stund som kränkningarna sker förlorar den vuxna förmågan att kunna se sina gärningar utifrån elevens synvinkel. De vuxna använder sig av en disciplinär och befällande ledarroll. Handlingarna som utförs är desperata försök till att återställa maktförhållandena och situationen blir kaosartad. Den vuxne upplever att eleven trotsar den vuxnes tillsägelse och upplever att elevens uppträdande är provocerande. Det är svårt att bestämma om beteendet beror på bristande förståelse eller om drivkraften saknas. Författarens resultat visar på olika försvars- och motståndsstrategier till varför dessa kränkningar har skett. Skälen kan visas i tre kategorier: förringande, förnekande och försonande. Med förringande menas att händelsen förminskas eller lärarens uppträdande är opassande. Förnekande är att det enligt läraren inte har hänt. När läraren träder fram och är ångerfull över att ha tappat behärsningen så handlar det om försonande strategi. Enligt Granström (2007) vill lärarna hitta en pedagogisk lösning på detta dilemma, förutom att eleverna stör i undervisningen kan de även upplevas som en personlig kränkning. En bra lärare är kopplad till personligheten och inte själva yrket, när lärare har elever som är engagerade och lydiga kan läraren utan problem leva upp till en perfekt lärarroll. Colnerud (2007) redogör för lärarnas yrkesetiska riktlinjer då det beskrivs att ett sådant beteende som kränkningar inte ska tolereras och att alla har ett gemensamt ansvar att förhindra det. Våra skyldigheter är att skydda eleven och inte vara lojal mot vår kollega. Om en lärare väljer att ta elevens perspektiv finns det en chans att bli utfrysad från kollegorna.

Typer av kränkningar som sker mellan elev och elev

Både Bartley (2007, s. 9) och Höistad (2001, ss. 74–81) redogör för olika typer av kränkningar, verbal kränkning, psykosocial eller tyst kränkning, fysisk kränkning, text och bildburna kränkningar och nätkränkningar.

Enligt Höistad (2001) handlar den *verbala* kränkningen om ord såsom att sprida rykten, tala illa om varandra, viska, härma eller göra anmärkningar på någons kläder. Det kan även yttra sig genom att det skickas lappar eller att någon kladdar på ens saker. Den verbala kränkningen upptäcks lättare än vissa andra kränkningar men kan självklart ske bakom lärarens rygg. Som lärare är det viktigt att poängtera när eleverna viskar eller suckar och inte bara när de är högljudda.

Tyst kränkning är den som är svårast att upptäcka. Den syftar till att offret får uppleva nedlåtande blickar, suckar, blir behandlad som luft eller inte får svar på tilltal. Tyst kränkning kan förekomma en gång eller återkomma systematiskt, ofta när ingen annan ser det men även i klassrummet. Kränkningar kan även uttryckas i *fysisk form* som slag, sparkar eller hot, en del fryser ut en person från gruppen, det är kränkningar. Detta är den lättaste kränkningen att upptäcka på grund av att den lämnar synliga spår, denna typ förekommer mest i yngre åldrar och ibland kan det vara svårt att se våldet i lekarna för det uppfattas som en "våldslek".

Bartley (2007) redogör för *text och bildburna kränkningar* som exempelvis är hotbrev som i form av sms, även inspelningar som har lagts ut på internet av förövaren. Berne (2014) redogör i sin avhandling för att en ny form av kränkningar har uppstått och det sker med hjälp av modern teknik. Studien var gjord i Sverige på grundskolor och metoden var enkäter och det generella syftet var att undersöka olika synvinklar av *nätkränkningar*.

Genom att använda sig av internet för att sprida kränkande bilder och videoklipp som läggs ut på offret kan dessa kränkningar cirkulera runt, men även texter kan förekomma.

Det som upplevs som mest besvärande är bilder och videos som läggs ut. Det finns många likheter mellan vanliga kränkningar och de som sker på nätet men något som skiljer dem åt är att på nätet kan det pågå hela tiden, så att den som blir utsatt aldrig får någon tillflyktsort. Det uppfattas ofta som en upprepande handling då någon lägger ut en bild som en annan "gillar" och då upplever offret kränkningen en gång till.

Enligt Beckman (2013) är kränkning och mobbning ett sammansatt fenomen som förändras i samma takt som samhället utvecklas. När det kommer till nätkränkning ställs skolorna för nya utmaningar som inte är lika enkla att upptäcka. För att kunna motverka nätkränkningar behöver vi tänka på omgivningen som eleven befinner sig i, men även på själva eleven. Enligt Olweus (1999, s. 14) sker kränkningar tills största delen i skolan men kan även ske till och på vägen ifrån skolan och det sker även under rasterna, då är det på undanskymda ställen i byggnaden. Idrottshallen är en utsatt plats, en del kränkningar sker även på lektionstid och då är det viktigt att läraren är uppmärksam.

Svaleryd och Hjertson (2012, s. 48) beskriver att när det kommer till *nätkränkning* har skolan ett ansvar att göra något om de sker kränkningar genom nätet när de börjar i skolan och fortsätter på fritiden och så tvärt om. Höistad (2001, ss. 92–93) redogör för att de vuxna har en viktig roll. Att finnas närvarande, som ett hinder för att kränkningar på skolan sprids och att platser där elever vistas så som webbsidor och skolgårdar känns trygga, är mycket viktigt. Att lägga energi på att arbeta med respekt och tillit, så att eleverna vågar berätta om de blivit kränkta eller om de vet om någon som blir kränkt, är nödvändigt. Eleverna ska känna att de har ett förtroende för de vuxna och vågar berätta.

Orsaker till kränkningarna som sker mellan elever

Gill (2013, ss. 112–133) redogör för olika anledningar till varför elever kränker elever. En av anledningarna är att eleven har en hög social status med andra ord att hen är populär i gruppen och oftast uppbackad av medhjälpare. Däremot kan mobbaren uppleva att hen handlar på egen hand men "offret" upplever att det är hela gruppen. Olweus (1999, ss. 16–19) lyfter fram andra anledningar nämligen att eleven har få vänner eller eleven kan ha en negativ självbild. Höistad (2001, s. 63) anser att det kan bero på att mobbaren känner avundsjuka mot offret. Hilton, Annegela-Cole och Wakita (2010) har gjort en studie som redogör för varför kränkningar mellan elev och elev i USA och Japan sker. Studiens syfte var att ta reda på om det fanns skillnader kring ämnet mellan länderna. I studien framkom det olika faktorer som bidrar till kränkningar bland eleverna. De kategorier som har studerats är bland annat, kön, etnicitet och personlighetsdrag. Även i dessa kategorier syns det skillnader vid en jämförelse av skolor i USA och skolor i Japan. En skillnad var att tjejer i Japan kränker andra mer än tjejer i USA gör, däremot är det båda könen som kränker.

När det kommer till etnicitet finns det mera mångfald i USA till skillnad från Japan som inte är lika mångkulturellt. Det finns nästan ingen forskning för att kunna jämföra länderna emellan kring det ämnet. I USA visar studien på att de utsatta inte har att göra med deras utseende så som hudfärg och hårfärg. Däremot är offret mindre än den som utför handlingen. I Japan kan indirekt mobbning såsom utanförskap vara vanligare än verbal aggression som det är i USA. Gill (2013) anser att det finns en myt om att de som utför handlingen är elever som är socialmissanpassade, ointelligenta eller har relationssvårigheter. Studien visar på att den som utför kränkandet kan vara en person som har starkt behov att härska och förtrycka andra men som även vill hävda sig genom makt och på så vis får genom sin vilja fram. Detta redogör även Höistad (2001, ss. 58–59) för att makt och argsinhet i kombination med varandra är märkbara drag hos den som utövar mobbningen.

Både Gill (2013) och Olweus (1999) är överens om att kränkande kan ske utan att personal uppmärksammar det och att eleven som utför handlingen har förmågan att prata sig ur besvärliga situationer. Höistad (2001, ss. 74–81) beskriver att när en verbal kränkning sker och lärare ingriper är det vanligt att de får höra att det bara är på skoj och då kan offret hålla med, för att hen inte vågar säga ifrån. De elever som blir utsatta vill att någon vuxen ska se det som händer och "våga gå till botten med det" därför är det viktigt att lärarna vågar ta reda på vad som försiggår. Även Hilton, Anngela-Cole och Wakita (2010) kommer fram till att i både Japan och USA är kränkningar skadligt för elever och att vuxna har en stor och betydande roll för elever både som förebilder och som stöd vid kränkningar.

Teori

Vår studie utgår ifrån Michel Foucaults (1926–1984) teori om makt. Han var filosof med inriktning på psykologi och sociologi. Foucaults teori handlar om makt, vetande och subjektivitet inom olika institutioner. Foucaults syn på makt är att den finns överallt i alla mänskliga förhållanden. Foucault menar även att makt är inte bara något som begränsas utan även möjliggörs, där det finns makt finns även motstånd både aktivt och passivt. Detta är ett val som görs (Bartley 2015).

Bartley (2015) beskriver Foucaults syn på makt som kan delas in i pastoral, disciplinerande och reglerande. Det är mot disciplinerande makten och den reglerande makten vi riktar vårt fokus mot. Den reglerande makten kan yttra sig i regeringsformer och lagstiftning som gäller alla i samhället.

Detta kopplar vi till vår studie genom att se vilken makt som utövas. I den reglerande makten handlar det om hur människor ska förhålla sig till de lagar och regler som finns i samhället, det kan till exempel vara Skollagen som beskriver vilket ansvar och skyldigheter som rektorer och förskollärare har. Medan den disciplinära har sitt fokus på individen och att någon har makt över denna. I den disciplinära makten som en lärare har kan hen med hjälp med sitt kroppsspråk eller med andra medel utöva den så att eleven kan uppleva detta som en kränkning. Detta kan även vara från elev till elev där någon har makt över någon annan som i situationer där kränkningarna pågår (Foucault 2003, 2008).

Foucault (2003) redogör för olika makttekniker. För att kunna tillämpa disciplin krävs övervakning. Detta kan ske genom att skapa en plats där eleverna är samlade så som i ett klassrum där övervakningen kan ske på ett gripbart sätt. "En foglig kropp är en kropp som kan underkuvas, begagnas, förvandlas och fulländas" (Foucault 2003, s. 138) Detta kopplar vi till hur en lärares förhållningsätt är gentemot elever.

Genom att använda sig av olika makttekniker kan individens beteende tränas till att bli så effektivt och lydigt som möjligt. "lärarens blick kan individualisera var och en, kan tilltala dem för att kontrollera om de är närvarande" (Foucault, 2008 s. 215). Detta tolkar vi som att läraren kan med hjälp av sitt kroppsspråk vara nedlåtande mot individen.

Hermann (2008) tolkar Foucault och hans syn på makt. Hermann (2008) beskriver att eleven ska vilja ha motivation till ny kunskap och utvecklas som individ vilket framkommer i följande citat, "Då eleven själv ska vara drivkraften i lärprocessen är det viktigt att eleven motiveras och etablerar en förståelse för sig själv som ett ansvarigt subjekt" (Hermann 2008, s.103). Detta kopplar vi till vår studie för att se vilken makt de vuxna har över eleverna.

METOD

I vår studie utgår vi ifrån en kvalitativ metod. Där använder vi oss av semistrukturerad intervju som redskap för att studera hur förskollärare och rektorer arbetar för att motverka kränkande behandling mellan elev och elev, men även mellan skolans personal och elev. Nedan redogörs för vad metoden innebär, hur genomförandet av studien har gått till samt hur vi tar hänsyn till etiska ställningstaganden.

Kvalitativ metod

Syftet var att undersöka hur förskollärare och rektorer arbetar för att motverka kränkande behandling mellan elev och elev men även mellan lärare och elev. Genom att välja en kvalitativ metod som intervju, ges deltagarna en större möjlighet att utveckla sina svar på intervjufrågorna. Bryman (2011, s. 40) beskriver att kvalitativ forskning syftar till att lägga vikten på orden och är därför tolkningsbar. En fördel med att använda sig av kvalitativ metod är att vårt syfte blir bemött utifrån människors värderingar. Deras synsätt kan bidra till ny förståelse om hur synen på kränkningar ser ut och ge ny kunskap om kränkningar.

En nackdel som Fejes och Thornberg (2015, s. 36) redogör för handlar om huruvida forskaren har kunskaper inom ämnet. Genom att vi har fått kunskap inom ämnet under utbildningstiden så har vi en viss förförståelse i ämnet.

Intervju som redskap

Redskapet som vi har använt oss av i vår undersökning är intervju. Lantz (2013, ss. 14, 21) beskriver intervju som redskap som ger förståelse i ämnet mer än att bara tolka in sifferbaserade resultat som kvantitativa undersökningar syftar till. Bryman (2011, ss. 413, 415) redogör för att i kvalitativa intervjuer ligger fokus på frågeställningarna samt har en tyngd på respondenternas erfarenheter. Kihlström (2007, s. 50) beskriver att utformningen av intervjufrågorna ska vara sådana att forskaren utgår ifrån frågeställningarna, för att hålla sig till syftet.

Vi har valt att använda oss av semistrukturerade intervjuer, det vill säga att vi har en lista att förhålla oss till, där specifika teman berörs men respondenten har frihet att svara på sitt sätt och frågorna behöver inte komma i samma ordning. Om det skulle komma upp frågor som vi behöver ställa under intervjuens gång så går det att ta med dem (Bryman 2011).

Kihlström (2007, s. 51) beskriver fördelen med att spela in intervjun, där vi får med oss allt vad respondenten säger. Om vi ställer ledande frågor så får vi även dem inspelade, detta för att se om vi har påverkat respondenten.

Urval

Bryman (2011, s. 434) redogör för målinriktat eller målstyrt urval i kvalitativa studier. Målinriktat urval syftar till att forskaren vill intervjua personer som är relevanta för studien. I vår studie är det förskollärare som arbetar i förskoleklass och rektorer som utgör vårt urval. Genom att vi väljer utifrån respondenternas yrke är det ett målinriktat urval. Vi är inte intresserade av att intervjua ämneslärare eller elevassistenter. Vårt syfte är att undersöka hur arbetet sker när det gäller att motverka kränkande behandling mellan elev och elev men även lärare och elev. Vi intervjuar sex personer på tre olika skolor i en och samma kommun i Sverige.

Alla respondenter är utbildade, rektorerna är utbildade lärare i grunden och sedan har de en rektorsutbildning eller har den pågående. Variationen på hur länge de har arbetat som förskollärare skiljer sig från 18 år till 38 år samt rektorerna har arbetat fyra månader till 17 år.

Genomförande

När informationsbrevet (se bilaga 1) var färdigt utformades intervjufrågorna (se bilaga 2) till deltagarna om vad studien handlade om. Med informationsbrev och intervjufrågor tog vi kontakt per telefon. Vi frågade om de hade möjlighet att ställa upp på en intervju samt om deras förskollärare i deras förskoleklass också ville ställa upp på intervju. Efter samtal mejlade vi informationsbrevet (se bilaga 1) till rektorerna och vi bokade in en passande tid. Vi tillfrågade 11 skolor men det var endast tre som valde att delta. Vi besökte skolorna på överenskommen tid och plats. Där började vi att gå igenom informationsbrevet och sedan startade intervjun. Vid ett tillfälle intervjuades två förskollärare samtidigt på grund av tidsbrist från deras sida.

Kihlström (2007, ss. 50–51) belyser att platsen där intervjun sker har betydelse då det ska vara separat och i en lugn miljö för att personerna inte ska bli störda. Vi instämmer med Kihlström (2007) och tyckte sedan dessutom att vår egen placering i förhållande till personen som intervjuades var viktig. Vi satt nämligen mittemot respondenten och hade på så sätt ögonkontakt.

Redskap som användes under intervjun var vår egen mobiltelefon som ljudupptagning.

Innan vi påbörjade intervjun så presenterade vi oss samt hade ett allmänt samtal som inledning. Vi satt mitt emot respondenten och sedan började intervjun med att vi ställde några bakgrundsfrågor innan vi kom till vårt ämne. Vi ställde frågorna i en viss ordning men svaren kunde komma i olik ordning. Tiden för intervjuerna tog allt mellan 25 till 40 minuter. Att sätta av för mycket tid tyckte vi var bättre än för lite tid, så att det inte skulle bli för stressigt i slutet och att vi skulle vara tvungna att skynda på intervjun. Enligt Kihlström (2007) bör inte intervjun ta mer än en timme, det skulle bli tröttsamt och förlora fokus.

Etik

Bryman (2011, ss. 131–132) redogör för de forskningsetiska principerna. De fyra principerna är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Nedan redogörs för vad kraven innebär samt hur vi tillgodoser dem.

Informationskravet redogör forskaren för de urvalspersoner som ska delta i studien om vad syftet med studien är. Detta gör vi i vårt informationsbrev (bilaga 1) som skickas ut samt att vi går igenom det med respondenten innan intervjun påbörjades.

Samtyckeskravet handlar om att det är frivilligt att delta och om deltagarna är minderåriga så krävs det samtycke från vårdnadshavarna. I vår studie har vi inga barn som deltar men vi informerar om att studien är frivillig och när som helst fick respondent avbryta intervjun.

Konfidentialitetskravet är att de uppgifter som är knutna till studien ska behandlas med sekretess. Detta görs genom att deltagarna är anonyma. I studien är det fiktiva namn på respondenterna. De som medverkar i studien vet inte vilka mer som är med.

Nyttjandekravet handlar om att de uppgifter om enskilda deltagarna som samlas in under studien bara får användas i denna forskning. Det handlar om att informera respondenterna om att det vi kommer fram till bara används i denna studie.

Trovärdighet och tillförlitlighet

Nedan beskriver vi vad begreppen validitet och reliabilitet innebär och hur vi har arbetat med dessa som utgångspunkt för att få fram tillförlitligt och ett trovärdigt resultat. Bryman (2011) redogör för att detta är de viktigaste kriterierna som görs i en studie, att resultatet ska vara av en god kvalitet.

Validiteten tillgodoser vi genom våra intervjufrågor och där vi hela tiden kopplar samman dem med vårt syfte och frågeställningar för att se till att vi genom frågorna får svar på det vi vill ta reda på. Den externa validiteten handlar om resultatet från studien och hur det kan generaliseras och här är vi medvetna om att vårt urval består av en liten grupp personer och att vi endast kan uttala oss om vad de svarar.

Reliabilitet handlar om hur trovärdig studien är och om huruvida resultatet är pålitligt. Detta försöker vi visa genom att vårt undersökningsmaterial är från olika skolor i olika områden i samma kommun. En annan synvinkel kan vara hur van den som intervjuar är att göra intervjuer, det krävs övning och även detta speglar tillförlitligheten av studiens resultat. Lantz (2013) belyser att om den som utför intervjun visar att den har kunskap och är van så stärks reliabiliteten i studien. Intervju är något som vi har haft med oss under utbildningens gång och genom att vi båda är med när intervjuerna utförs och det spelas in så ökar reliabiliteten.

Bearbetning och analys

I förväg kommer vi överens om vem av oss som håller i intervjun och vi båda för anteckningar. När intervjuerna är färdiga transkriberas svaren, vi lyssnar på dem tillsammans och skriver ner allt ordagrant på dator. Fördelen med att vi spelade in intervjuerna är att vi lätt kan gå tillbaka och lyssna om igen om det är något otydligt. Detta är även till stor hjälp när vi ska börja med analysarbetet.

Bryman (2011, ss. 428–432) påtalar vikten av att transkribera intervjumaterialet tillsammans då det är lätt att informationen missförstås, genom att den som lyssnar blir trött eller hör fel. Vi båda lyssnar på allt material och när intervjuerna transkriberas går vi tillsammans igenom det för att skapa oss en gemensam bild.

Vi kategoriserar svaren utifrån olika koder och hela tiden har vi vårt syfte och frågeställningarna i åtanke. Vi använder oss av en öppen kodning som Thornberg och Forslund Fyrkedahl (2015, ss. 48–51) beskriver. Öppen kodning syftar till att kunna finna de betydande komponenterna i intervjumaterialet. Det görs genom att vi läser igenom hela intervjumaterialet ord för ord och genom att markera de ord och meningar som sammanfattar de igenkända komponenterna. Även att koderna ska vara tydliga och nära det empiriska underlaget är viktigt, det ska vara respondentens egna formuleringar. Det är genom koderna som vi kan urskilja skillnader och likheter i texten. Vi ställer även samman olika koder så att det bildas kategorier såsom underkategori och huvudkategori.

Genom att vi skapar under- och huvudkategorier kan vi se på materialet ifrån olika synvinklar. Detta i sin tur gav oss en djupare förståelse i ämnet. Enligt Lantz (2013) ska forskaren granska materialet utan att värdera det och ta bort det som inte är relevant för studien. Här lyfter vi fram respondenternas erfarenheter kring hur de ser på kränkningar mellan elev till elev men även från läraren till elev.

RESULTAT

Nedan presenteras resultatet av studien och vad som kommer fram i intervjuerna. Rektorer och förskollärare kommer att presenteras var för sig och varje stycke avsluts med en sammanfattning, där det görs en jämförelse mellan de båda yrkeskategorierna.

Begreppet kränkande behandling

När vi ber respondenterna definiera begreppet kränkande behandling kan vi se en viss skillnad. Några av dem beskriver att det har med kränkande handlingar i form av nedvärderande ord eller gester att göra samt att individen upplever sig mindre värd. Emil uttrycker det på följande sätt:

”Att man behandlar andra människor på ett nedsättande sätt utifrån egenskap dom har som egentligen inte har med nedsättningen att göra.” (rektor, Emil)

För Liam däremot handlar begreppet om vem som har tolkningsföreträdare, det vill säga vem som avgör om det är en kränkning. Han betonar att det är eleven som har tolkningsföreträdare, vi tolkar detta som att han mer betonar den juridiska aspekten av begreppet. Han säger:

”Kränkningar är för mig mycket upp till individen, alltså individens känsla.” (rektor, Liam)

Anna betonar även som Emil att det handlar om att nedvärdera en annan person. Både Emil och Anna hänvisar till verbal och psyko-sociala kränkande handlingar. Hon säger följande:

”Att bli utsatt för ord som gör att jag ses som mindre värd.” (förskollärare, Anna)

Sammanfattningsvis kan vi se att respondenter har olika syner på begreppet kränkande behandling, då det handlar både om att nedvärdera någon men även tolkningsföreträdare.

Verbala och fysiska kränkningar är vanligast

När vi ber respondenterna förklara vilka kränkningar som är vanligast så belyser samtliga att det handlar om verbala och psykosociala men även fysiska kränkningar kan förekomma. Det yttrar sig i fula ord och öknamn som sägs vid upprepande tillfällen, Staffan beskriver en verbal kränkning på följande sätt:

”Folk kan inte riktigt hålla igen, att kalla varandra för öknamn och så fungerar det väldigt bra en och två gånger och sen tredje gången så smäller det. Eller så är det bara fel person som säger det och då tas det mycket hårdare.” (rektor, Staffan)

Även Liam redogör för den verbala kränkningen, den psyko-sociala och fysiska. Han betonar att det handlar om utanförskap när någon elev inte får vara med, han säger:

”Säger fula ord, det kan naturligtvis vara och innebära alltså viss fysiska handlingar med där någon känner att man säg knuffad eller sparkad eller vad det nu kan vara liksom. Men oftast åh det kan också handla om ett visst alltså ett utanförskap att någon har agerat vilket gör att man kanske inte får vara med eller man känner sig utanför helt enkelt.” (rektor, Liam)

Anna beskriver att det till största delen är mycket verbalt, hon säger:

”Mycket verbalt som, ”du är dum” och ”du är en knäppis”, mycket fula ord alltså.” (förskollärare, Anna)

Julia däremot upplever att fysiska kränkningen såsom spottning men även den psyko-sociala kränkningen såsom utanförskap är vanligast, Julia berättar:

”Ja vi har haft ett fall där de har vart en som har spottat mycket, annars är det mer utanförskap, att man kanske inte har fått vara med.” (förskollärare, Julia)

Sammanfattningsvis visar det sig att båda yrkeskategorierna upplever den verbala och fysiska kränkningen som vanligast men det förekommer även psykosociala kränkningar.

Olika förklaringar till varför kränkningar sker mellan elev och elev

När vi frågar respondenterna om varför de tror att kränkningarna sker mellan elev och elev får vi olika svar och kan se skillnader. Några av dem beskriver att det handlar om individen. Liam beskriver att funktionsnedsättning vara ett skäl till varför kränkningar sker. Han berättar:

”Det kan bero på så många sätt men till exempel kan vi ju ha elever som kanske har någon form av funktionsnedsättning som yttra sig så.” (rektor, Liam)

Även Emil belyser individperspektivet. Han menar att individer med bra självförtroende inte påverkas av kränkningar men att även makt spelar in. Makt enligt honom handlar om styrkeförhållande där den ena är svagare än den andra, han säger:

”Jag kan inte bortse ifrån att vi är en biologisk varelse jag tror att en del handlar om styrkeförhållande. Eleven upplever att någon är stark eller lite märkvärdigare än sig själva då känner de i underläge och hamnar i en situation där man blir utsatt på olika sätt. Jag kan se elever med gott självförtroende och att de har inre trygghet på något sätt inte blir mobbade och om de blir mobbade eller ej så är det inte nödvändigt att de själva upplever det så. På nått sätt kan de leva med det och har en stabilitet inom sig.” (rektor, Emil)

Däremot redogör både Berit och Julia för andra orsaker till varför kränkningar sker mellan eleverna. Berit anser att sociala medier påverkar barnen i hur de är mot varandra och att detta är något som sker utanför skolan, hon säger:

”Svårt att säga, men samhället och all IT bidrar säkert. De är där eleverna får höra en massa fula ord som fångas upp.” (förskollärare, Berit)

Julia anser precis som Liam att det kan röra sig om en utvecklingsfaktor, Julia berättar:

”Det kan vara att man har svårt med språket, betar sig på ett sätt som inte man kanske inte hade gjort om det hade vart lättare att uttrycka sig.” (förskollärare, Julia)

När vi frågar respondenterna om hur de skulle ingripa i situationer där en elev kränker en annan elev, svarade samtliga respondenter att de skulle ingripa direkt. Däremot framgår det att rektorernas ingripande handlar mer om makt och att de lämnar över ansvaret till förskollärarna. Både Staffan och Emil uttrycker det på följande sätt:

” Då går jag fram och tar eleven i örat, ha ha nä men givetvis plockar jag in dem och så kallas en mentor in så har vi ett samtal.” (rektor, Staffan)

” Jag ser inte det men skulle jag så självklart ingriper jag, däremot är det inte jag som sköter samtalet utan en lärare.” (rektor, Emil)

Förskollärarna Berit och Julia berättar att det är dem som sköter samtalen med eleverna:

”Vi samtalar med dem, pratar med dem en för sig för att höras på deras version av händelsen.” (förskollärare, Berit)

”Om jag ser se en sådan incident så blir det samtal direkt.” (förskollärare, Julia)

När vi ber respondenterna beskriva vad det finns för svårigheter när det kommer till arbetet med kränkande behandling kan vi se en viss skillnad. Anna beskriver att det handlar om gruppsyck och hur de ska arbeta med det. Medan rektorerna beskriver individens perspektiv och hur personen som blir kränkt känner sig, det kan handla om missförstånd och olika uppfattningar, Emil säger:

”Jag tycker den stora svårigheten är att man upplever samma saker som kränker respektive inte kränker, att man upplever så olika vad som är en kränkning.” (rektor, Emil)

Även Liam betonar detta att det kan handla om missförstånd men även att det bara är pedagogerna som arbetar med dessa svårigheter:

”Pedagogerna jobbar jättemycket med de här frågorna och sen uppkommer det alltid att så det är väl klart att vi har en nollversion men barn är barn och som jag sa innan det är mycket missförstånd.” (rektor, Liam)

Anna menar att en svårighet är gruppsycket, där barn påverkar varandra att göra saker och att det är svårt att stå emot men även personalbristen spelar in, hon berättar:

”Det är ett problem med det här med gruppsycket, det är så himla stort för barn och det är svårt att stå emot. Men hade vi varit fler vuxna alltså det är en stor skolgård och vi är inte bemannade på samma sätt som inne i klassrummet.” (förskollärare, Anna)

Julia däremot är mer rädd att missa eller att hon har missat om något har blivit utsatt för kränkningar:

”Jag hoppas ju att man ser allt som händer men det är väl det som skulle kännas jobbigt om man hade missat att någon blivit/blev utsatt.” (förskollärare, Julia)

Sammanfattningsvis kan vi se att respondenternas svar skiljer sig från varandra när det kommer till varför de tror att det sker kränkningar mellan elev och elev. Vi kan även se att vad gäller ingripandet skiljer sig svaren mellan rektorerna och förskollärarna. Samtliga skulle ingripa men det är förskollärarna som sköter samtalet med eleverna. När det kommer till svårigheterna gällande arbetet med kränkande behandling så skiljer sig svaren åt mellan rektorerna och förskollärarna. Rektorerna menar på att det handlar om hur individen upplever sig i den kränkande situationen och en förskollärare menar på att de handlar om vad vi tror är en kränkning.

Olika förklaringar till varför kränkningar sker mellan lärare och elev

När vi frågar respondenterna om varför de tror att kränkningarna sker mellan lärare och elev så skiljer sig svaren åt när vi jämför rektorerna och förskollärarna. Rektorerna säger att det handlar om makt och maktförhållande. Emil tar upp detta men utifrån aspekten att eleven har makt och att läraren kan vara rädd för eleverna och därför hamnar i en obekvämlig yrkesroll och tappar kontrollen. Han uttrycker det på följande sätt:

”De finns lärare som är rädda för sina elever och då agerar man utifrån flykt eller försvarsmekanismer. Det blir fel då man säger till fel elev eller säger till på fel sätt. Man framställer sig själv på ett löjligt sätt som triggar elever då hamnar man i en ond spiral. I sådant läge är det mycket lätt hänt att lärare trakasserar elever eller mobbar dem i det korta ögonblicket. Det handlar om att lära inte kontrollera situationen.” (rektor, Emil)

Även Staffan menar att det handlar om yrkesroll men tillägger också att det handlar om yrkesetik och hur lärare uppför sig. Enligt honom får läraren under inga omständigheter kränka en elev. I sådana fall brister läraren i sin professionalitet, han säger:

”Oprofessionalitet skulle jag väl säga. Ja jag kan inte säga någonting annat, det finns inte i min värld att en pedagog kränker en elev.” (rektor Staffan)

Utifrån förskollärarnas svar kan vi se att de mer betonar arbetsförhållanden, där stress är en bidragande faktor till att läraren kränker elever. Berit uttrycker det på följande sätt:

”Ibland tror jag att det bara händer, man ska göra massa grejer och agera så snabbt så ibland hinner man inte vara så pedagogisk.” (förskollärare, Berit)

Även Anna tar upp detta samtidigt som hon säger att kränkningen mot eleven kan ske omedvetet. Hon menar även att personalbristen är en bidragande faktor:

”Ja stress skulle jag ha sagt, så det rinner över för en, innan man har hunnit andas eller tänka efter och de kan bero på att vi är för få personal till exempel.” (förskollärare, Anna)

När vi frågade respondenterna hur de skulle ingripa om en lärare kränker en elev så ser vi en skillnad mellan rektorerna och förskollärarna. För rektorerna handlar det om maktförhållanden där rektorerna är överordnad gentemot förskollärarna som är underordnade. Om en lärare kränker en elev kan det leda till uppsägning påpekar en rektor. Staffan uttrycker det på följande sätt:

”Ja det ska ju inte hända, men då tar jag den kollegan åtsidan och pratar med den om vad som är fel och hur du bör bete dig och hjälper inte det så har du tre månaders uppsägningstid om det skulle vara så.” (rektor, Staffan)

Även Liam betonar att detta kan leda till en varning som senare kan leda till uppsägning:

”Skulle ingripa direkt och det skulle bli ett allvarssamtal. Man får aldrig utöva makt. Vi är vuxna och vi har en otrolig makt med både språk och fysik liksom över eleverna. Och det får man aldrig utnyttja. Så att det blir ett allvarssamtal, en varning som dokumenteras och om en förälder anmäler detta till skolinspektionen, så kan det bli så att läraren blir av med sin legitimation, så är det. Detta kan leda till uppsägning om man ser att de inte blir någon bättring.” (rektor, Liam)

När det kommer till förskollärarna handlar det mer om den kollegiala lojaliteten, här handlar det inte om att någon är underordnad utan de har ett jämlikt förhållande. Vi upplever att de tycker det är svårt att hänga ut sin kollega och utsätta en vuxen för ett påhopp eller att ställa en kollega mot väggen, Berit uttrycker det på följande sätt:

”Det är ju alltid känsligt det här men jag hade nog tänkt såhär att jag kanske inte kan ingripa just när händelsen är. Utan får lita på att läraren kommer på det men är det en nära kollega så man har en relation så hade jag nog frågat, hur tänkte du? För man utsätter ju inte en vuxen för ett övergrepp eller påhopp. Jag kanske inte har sett helheten” (förskollärare, Berit)

Svårigheten att gå emot en kollega berättar Julia om. Hon har varit med om en situation där hon först tog eleven i försvar men sedan inte gick vidare. I efterhand önskade Julia att hon gjort mer:

”När det har skett så har jag tagit eleven i försvar, sedan skulle jag ha gått vidare med det men det gjorde jag inte. Skulle det ske igen hoppas jag att jag går vidare med det den här gången.” (förskollärare, Julia)

Sammanfattningsvis kan vi se att respondenternas svar skiljer sig åt. Där rektorer inte tolererar kränkningar mellan lärare till elev medan förskollärarna ser det från ett annat perspektiv, där det handlar om att vara lojal mot en kollega i första hand.

Åtgärder och ansvarsfördelning

När vi ber respondenterna förklara hur arbetsgången ser ut vid kränkande situationer beskriver samtliga att de använder samtal. En del gör det enskilt och andra i grupp. Både Staffan och Emil har en struktur för hur arbetsgången ska gå till, dock är det Emil som beskriver den tydligaste arbetsgången och ansvarsfördelningen. Han uttrycker sig på följande sätt:

”De första som händer är att den lärare som råkar vara närvarande pratar med eleverna, nästa steg går mentor in och pratar med sina elever, tredje steget kontaktas hemmet, fjärde steget är elevhälsan, skolkurator eller specialpedagog som ingår där och femtasteget så kopplas jag in.” (rektor, Emil)

Även Staffan involverar vårdnadshavarna fast inte förrän i sista skedet om kränkningarna inte skulle upphöra, han säger:

”Först så pratar vi med den som har blivit utsatt och sedan med den som har gjort det. Då har man alltid en möjlighet att göra bättring och i senare skede sker en uppföljning med de inblandade för att se om de har uppfört sig. Skulle det inte ha upphört kontaktas vårdnadshavarna.” (rektor, Staffan)

När det kommer till förskollärarna använder de sig av gemensamt samtal mellan de inblandade för att hitta en lösning. Genom att samtala om känslorna och försöka förstå varandras olika perspektiv. Julia uttrycker detta på följande sätt:

”Då har vi ett samtal, framför allt med eleven som har blivit utsatt sen ser vi ofta till att om det är okej för den utsatta eleven att ha ett samtal tillsammans med dem som har varit inblandade. Då sitter vi ner och pratar om hur den utsatta har känt och hur dem andra som utförde det har känt det och vad det fanns för tankar, både hos den utsatta och dem som gjorde det.” (förskollärare, Julia)

Anna betonar samtalets betydelse för alla parter, hon säger:

”Framför allt att man måste prata med varandra.” (förskollärare, Anna)

Några respondenter lyfter fram elevernas delaktighet och inflytande i samtalen. Det är en viktig aspekt i arbetet med likabehandlingsplaner för det fortsatta arbetet med kränkande behandling. Staffan uttrycker sig på följande sätt:

”De får givetvis vara med och tycka till när vi går igenom likabehandlingsplanen, som vi reviderar varje år.” (rektor, Staffan)

Julia tycker även att det är extra viktigt att samtala om värdegrunden vid terminsstart, hon säger:

”Framför alltid vid terminuppstarterna, då vi pratar extra mycket om det här hur man ska vara mot varandra.” (förskollärare, Julia)

Emil däremot använder sig själv och sin yrkesposition som en maktfaktor. Han betonar att han inte skapar några nära relationer med eleverna eftersom det skulle påverka hans möjligheter att vara disciplinär, han säger:

"Dem är lite rädda för mig och det är lite meningen för om jag skulle vara en sån här "tjofaderittanrektor" så skulle de inte riktigt bli en tyngd när jag var tvungen att prata med en elev som burit sig illa åt, så lite distans vill jag ha till dem." (rektor Emil)

Sammanfattningsvis visar det sig att de finns en viss skillnad mellan rektorerna och förskollärarna, där rektorerna har en struktur på hur arbetsgången ska gå till. Förskollärarnas ansvar är att sköta samtalen i kränkande situationer. Medan rektorerna används som en maktteknik som tas in i sista skedet.

Olika möjligheter till kompetensutveckling och forskning

När vi frågar respondenterna om de får kompetensutveckling i sitt arbete kan vi se vissa skillnader mellan rektorerna och förskollärarna där samtliga rektorerna får kompetensutveckling i sitt arbete. Liam uttrycker sig på följande sätt:

"Ja men det får vi kontinuerligt. Vi har hela dagar och halvdagar med föreläsare och diskussioner kring detta." (rektor, Liam)

Medan Staffan går på föreläsningar som han sedan delger personalen, han säger:

"I form av föreläsningar och sen pratar vi mycket om det här på skolan och en viss fortbildning." (rektor, Staffan)

När det kommer till förskollärarna upplever vi att de inte får någon kompetensutveckling inom ämnet. Berit och Anna uttrycker sig följande:

"Kan hända att jag har fått någon för länge sedan." (förskollärare, Berit)

"Kan inte komma på att vi direkt har haft någon fortbildning, inte tidigare eller." (förskollärare, Anna)

När vi frågar respondenterna om hur de tar tillvara på aktuell forskning inom området, svarar några av respondenterna att de tar del av forskning och försöker tillämpa olika forskningsresultat i sina verksamheter. Emil däremot är kritisk till forskningen som ändras hela tiden, han uttrycker det på följande sätt:

"Alltså jag är inte forskningsfientlig på något sätt men nu har jag vart i branschen i över 40 år och jag kan säga att jag har varit med om 40 olika "aha-upplevelser." (rektor, Emil)

Julia har en annan inställning och berättar att hon försöker vara uppdaterad, hon säger:

"Ja vi försöker vara uppdaterade, och i dagens samhälle vad man ser och hör och läser och då vet vi vad vi står för och vad vår värdegrund, hur man jobbar utifrån från läroplaner och då jobbar man på de visset med kränkande behandling." (förskollärare Julia)

Sammanfattningsvis kan vi se att det skiljer sig mellan rektorer och förskollärare när det kommer till kompetensutveckling, där rektorerna får delta i sådana dagar eller kurser men inte förskollärarna. Vi kan även se en viss skillnad hur de tar tillvara på forskning. Vissa håller sig uppdaterade och tillämpar forskningsresultat medan andra inte gör det alls.

Vuxennärvaro för en trygg skolmiljö

När vi frågar respondenterna hur de arbetar med de utsatta platserna där de sker flest kränkningar så beskriver de flesta respondenter att vuxennärvaro är viktigt. Staffan och Emil hänvisar främst till vuxennärvaro. Men Staffan betonar att ansvaret ligger på eleven att vara nära en vuxen:

"Vi har alltid pedagoger och rastvakter ute på varje rast så det är lite upp till individen själv att om man vill hamna i en situation eller om vill sätta sig i en situation där det finns vuxna då hamnar man oftast inte i de längderna." (rektor, Staffan)

Medan Emil menar på att det är vi vuxna som ska se till att elever inte lämnas ensamma, han uttrycker det på följande sätt:

"Att ha vuxennärvaro i så stor utsträckning som möjligt" "aldrig lämna eleverna ensamma i omklädningsrummen." (rektor, Emil)

Även Berit belyser vikten av vuxennärvaro vid konflikter där kränkningar kan ske, hon beskriver:

"Alltså i ett led med 26 stycken 6 åringar är det inte lätt och där uppstår det många konflikter." (förskollärare, Berit)

Julia däremot vill att eleverna ska känna tillit till de vuxna och våga berätta om något händer:

"Att vara så pass öppen, alltså det ska vara lätt att prata med oss vuxna om till exempel utanförskap så det går att göra något åt det." (förskollärare, Julia)

Staffan beskriver vikten av en trygg skolmiljö och genom att involvera eleverna kan platser som känns otrygga kartläggas, han uttrycker följande:

"Vi kör ju vår lilla "husmodell", där eleverna själva får skatta själva vart dem känner sig otrygga såsom trygga, där vi har med hela skolans område, idrottshall och matsal och då kan vi uppleva att otryggast miljö är på väg till X/plats och tillbaka för där står massa ungdomar och röker utmed vägen och då tycker dem att det lite läskigt." (rektor, Staffan)

Liam ser möjligheter att när det sker kränkningar så är något som ska arbetas aktivt med. Detta är något som ständigt ska genomsyras hela verksamheten, han säger:

"Möjligheterna är väl att när det händer någonting som en kränkning så blir det ju aktivt, alltså det blir aktuellt och de skapas förmåner att prata om det i stora sammanhang." (rektor, Liam)

Sammanfattningsvis ser vi att respondenterna belyser vuxennärvaron för att skapa en så trygg miljö på skolan som möjligt. Däremot skiljer sig deras uppfattningar åt om hur det ska göras. Antingen kan eleven söka upp en vuxen eller bör de vuxna befinna sig i närheten av eleverna. För att kunna skapa en trygg skolmiljö bör eleverna involveras i arbetet, till exempel genom kartläggning av otrygga platser.

Kontakten med vårdnadshavarna

När vi frågar respondenterna hur de involverar vårdnadshavarna i arbetet, så ser vi skillnader mellan rektorer och förskollärare, där rektorer belyser att det är viktigt med en nära och bra relation till vårdnadshavarna. Både Staffan och Emil betonar detta:

”Jag brinner för väldigt mycket och mycket för föräldrarnas skull, att de ska få ha en insyn i allt vi gör.” (rektor Staffan)

”Vi försöker ha en väldigt nära kommunikation med föräldrarna ju yngre eleverna är, desto närmare relation.” (rektor Emil)

Julia berättar att det är på vårdnadshavsmöten och i utvecklingssamtalen kontakten med vårdnadshavarna sker och där går de igenom hur elever trivs på skolan:

”När vi har utvecklingssamtal och så att de följs upp och då blir det ännu en koll eller vad man säger att ”hur känns det nu?” (förskollärare, Julia)

Anna däremot menar att de inte kontaktar vårdnadshavarna om eleven säger något fult ord utan endast om någon blivit slagen:

”Vi ringer inte föräldrarna om någon säger ett fult ord men om det är till exempel någon som har blivit slagen så ringer vi föräldrarna och talar om det.” (förskollärare Anna)

Sammanfattningsvis ser vi att rektorerna vill ha en nära kontakt med vårdnadshavarna för att kunna involvera dem i arbetet. Medan förskollärarna beskriver att kontakten med vårdnadshavarna sker genom utvecklingssamtal och vid vårdnadshavarmöten.

Resultatet kan sammanfattas på följande sätt:

- Synen på varför det sker kränkningar mellan elev och elev skiljer respondenterna åt.
- När det kommer till lärare som kränker elever finns det olika syn mellan yrkeskategorierna.
- Det skiljer sig emellan åt i yrkesgrupperna när det kommer till kompetensutveckling.
- Samtliga respondenter belyser betydelsen av vuxennärvaro för att skapa en trygg skola.

DISKUSSION

I följande avsnitt diskuterar vi vårt resultat i relation till tidigare forskning och teori samt egna synpunkter. Därefter följer en metoddiskussion samt didaktiska konsekvenser.

Resultatdiskussion

Kränkande behandling som begrepp

Vi kan utifrån vårt resultat utläsa respondenternas utsagor där det finns olika syn på kränkande behandling och vad begreppet innebär. Några respondenter beskriver att det har med nedvärderande ord att göra samt hur individen upplever det. Enligt Svaleryd & Hjertson (2012, ss. 36–37) är en kränkande behandling, ett uppträdande som kränker en elevs värdighet. Det som utmärker till största delen av utsagorna är både verbal och psykosocial kränkning såsom utanförskap men även fysisk kränkning förekommer såsom spottning. Utifrån våra intervjuer var det bara en av respondenterna som nämnde den tysta kränkningen som Höistad (2001, ss. 74–81) redogör för där kränkningarna är viskningar och suckar. Hilton, Anngela-Cole och Wakita (2010) belyser i sin studie att indirekt mobbning såsom utanförskap är en faktor till kränkning i Japan. Detta belyste även *Liam*, att om någon gör något elakt så kan det leda till utanförskap.

Olika förklaringar till varför kränkningar sker mellan elev och elev

Enligt respondenterna finns det olika orsaker till varför kränkningarna sker. Det kan handla om olika funktionsnedsättningar som yttrar sig på kränkande sätt, biologisk faktor eller grupstryck. Höistad (2001) belyser att det kan handla om avundsjuka mot offret medan Gill (2013, ss. 112–133) redogör för olika aspekter och en kan vara att eleven har en hög social status. En annan kan vara att personen som utför kränkningen har ett starkt behov att härska och förtrycka andra men även vill hävda sig genom makt. Även detta lyfter respondenten *Emil* där styrkeförhållanden är en bidragande faktor.

Två respondenter redogör för andra faktorer såsom sociala media, vilket även Beckman (2013) och Berne (2014) gör. Båda redogör för nätkränkningar där det handlar om att elever sprider bilder på offret. Skillnaden mellan nätet och vardagen är att genom nätet går det inte att gömma sig, offret blir utsatt hela tiden.

I Lgr11 (2015) beskrivs att läraren ska uppmärksamma och vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling. Detta är något som respondenterna redogör för att de gör när det kommer till kränkningar mellan elev och elev. Det är förskollärarna som tar hand om samtalen med eleverna och rektorerna kommer in i sista skedet.

Olika förklaringar till varför kränkningar sker mellan lärare och elev

Bartley (2015) redogör för maktförhållanden där vuxna använder sig av en disciplinär och befällande ledarroll. Även detta belyser respondenterna när det kommer till varför lärare kränker elever, där respondenterna menar att det handlar om makt och maktförhållande.

En anledning till kränkningarna beskriver Granström (2007) att det handlar om elevernas beteende som upplevs vara provocerande genom att störa under lektionen. Läraren tappar då behärsningen och det sker en kränkning gentemot eleven. Medan några respondenter menar på att det handlar om stress samt att dem är underbemannade som kan vara en bidragande faktor.

Colnerud (2007) redogör för att det finns en problematik när det kommer till lärarens ledarroll och när deras profession brister. Respondenten *Staffan* menar att det handlar om oprofessionalitet i lärarrollen. Han betonar även att läraren inte under några omständigheter får kränka en elev. I Skollagen (SFS 2010:800) 6 kap. 9§ framgår det att det förbjudet av rektor och personal att kränka elever. Däremot skulle respondenten *Berit* inte ingripa om en kollega kränker en elev, utan vid ett senare tillfälle ta ett samtal med kollegan i enskilt rum efteråt eller inte alls. Enligt Colnerud (2007) har lärarna yrkesetiska riktlinjer att förhålla sig till. Det handlar om våra skyldigheter att skydda eleven och att inte vara lojal mot våra kollegor när en kränkning utförs mellan lärare och elev. Även respondenten *Liam* betonar att lärare aldrig får utöva makt mot en elev.

Detta kopplar vi till Foucault (2008) och hans teori om makt som handlar om olika sätt att härska över andra, där läraren utför en disciplinär makt med hjälp av sitt kroppsspråk till exempel lärarens blick.

Åtgärder och ansvarsfördelning

Enligt Skolverket (2014) ska skolan arbeta mot kränkningar genom att främja, förebygga, upptäcka och åtgärda. Det är av stor betydelse att skapa en trygg miljö för eleverna där de får vara med och påverka arbetet genom att kartlägga platser där de inte känner sig trygga. Att använda sig av uppföljning i det åtgärdande arbetet så att det går det att se om kränkningarna pågår fortfarande är också mycket viktigt.

Samtliga respondenter arbetar med att ha elevråd, skicka ut enkäter och göra intervjuer med eleverna för att få fram de otrygga platserna.

När incidenterna sker finns det särskilda rutiner där samtal både enskilt men även gruppsamtal med alla inblandande äger rum. Efter ett tag sker ett uppföljningssamtal för att se om kränkningar har upphört. Skolverket (2014) redogör för att åtgärder i arbetet ska dokumenteras för att vara till hjälp vid uppföljningar och även planering för utveckling i arbetet. Även Hult och Lindgren (2016) beskriver dokumentationen på så sätt att när incidenter sker så ska det rapporteras in, för att kränkningarna ska synliggöras för fortsatt arbete.

Skolverket (2011) redogör för att handlingsplikten i lagen är tydlig. Då det sker en kränkning ska huvudman alltid informeras det ska utredas och åtgärder ska vidtas, även detta belyser de flesta respondenter. Respondenterna redogör även för svårigheterna att upptäcka kränkningarna då de inte är tillräckligt bemannade för att se allt som händer, Skolverket (2011) menar på att resursbrist inte är en godkänd ursäkt, behövs det fler vuxna så ska det sättas in.

Olika möjligheter till kompetensutveckling och forskning

Aktuell forskning och kompetensutveckling inom kränkande behandling skiljer sig mellan respondenterna, det är rektorerna som går på fortbildning och föreläsningar. Forskollärarna får inte någon kompetensutveckling inom området såsom föreläsningar. När de kommer till aktuell forskning får forskollärarna uppdatera sig själva. Däremot får en respondent kunskap om det genom grupper på skolan som arbetar med ämnet. Enligt Skolverket (2011) är det viktigt att personalen har kompetens inom ämnet. Saknas det så är det viktigt att det erbjuds, då resursbrist inte är en godkänd ursäkt till varför kränkningar sker.

Vuxennärvaro för en trygg skolmiljö

Enligt respondenterna finns det olika platser på skolans område som är utsatta och otrygga för eleverna. För att motverka dessa otrygga platser krävs vuxennärvaro i hög grad. *Staffan* betonar att det ligger lite på eleven själv då det finns rastvakter ute som eleven kan vara nära. Olweus (1999) redogör för de olika platser där kränkningar kan ske såsom på raster, undanskymda platser och idrottshall. För att hitta de utsatta platserna så involveras eleverna i arbetet. Respondenten *Staffan* påpekar att de har en "hus-modell" där eleverna får vara med och skatta var eleverna känner sig trygga respektive otrygga på skolan.

Olweus (1999) belyser att kränkningar kan förekomma på väg till skolan men även hem från skolan. Höistad (2001) och Hilton, Anngela-Cole och Wakita (2010) redogör att vuxennärvaron har en viktig betydelse för alla elever, för att de ska känna sig trygga. Samtliga respondenter anser att en bra relation till vårdnadshavarna är viktigt när det kommer till arbetet kränkande behandling, men det sker på olika sätt.

Metoddiskussion

Utifrån vårt ämne valde vi intervju som metod och det vi utgick ifrån var semistrukturerad intervju där vi följde en intervjuguide som gick att påverka under intervjuernas gång så att vi kunde följa respondenternas samtal (Bryman 2011). En anledning till varför vi valde intervju som metod var för att kunna få fram så mycket information som möjligt. Om vi hade använt oss av observationen som metod hade vi kanske fått en missledande bild och även missat tillfällen där kränkningarna sker eller hur de arbetar med dem. Vi hade även utgått ifrån fel

perspektiv där vi hade sett det ifrån våra ögon och inte utifrån deras upplevelser eller kunnskaper (Kihlström 2007). Om vi hade valt enkät som metod hade vi kanske inte fått vårt syfte eller frågeställningar besvarade. Björkdahl Ordell (2007, s. 84) redogör för att enkät som metod används när något ska mätas och hade vi valt den metoden för att se hur ofta kränkningarna sker och inte varför så hade det varit en passande metod.

Vi är nöjda med vårt urval att vi hade två yrkeskategorier både rektorer och förskollärare det skapar en variation och olika perspektiv i studien. Om vi hade haft fler att intervjua hade vi fått ett bredare underlag men tyvärr hade vi inte den tiden. Vi är medvetna om att när bara sex intervjuer finns som underlag är det inte möjligt att göra generaliseringar. Anledningen till varför vi tror att åtta stycken avböjde att inte delta i intervjun, beror nog på att vi hade ett känsligt ämne. En annan aspekt skulle vara att tidpunkten hade en betydelse, om vi hade gjort studien i en annan månad än december hade kanske fler haft möjlighet tid att delta.

Genom att vi bara undersökte det som var relevant i förhållande till vårt syfte och frågeställningar ökar giltigheten i studien. Kihlström (2007, s. 50) redogör för utformningen av intervjufrågor och det materialet använde vi oss av när vi diskuterade tillsammans med vår handledare och på så sätt kom fram till vilka frågor som var relevanta för vår studie.

Didaktiska konsekvenser

Utifrån våra frågeställningar har vi fått svar på vårt syfte som var att undersöka hur förskollärare och rektorer arbetar för att motverka kränkande behandling mellan elev och elev men även mellan lärare och elev. Däremot kom vi tyvärr fram till att det finns en lojalitet mellan lärare och lärare, som kan motverka arbetet. En del lärare kom även med bortförklaringar såsom stress och personalbrist. I Lgr 11 (2015) redogörs för att läraren ska uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling. Även i Skollagen (SFS 2010:800) 6 kap. 9§ framgår det att det är förbjudet av rektor och personal att kränka elever.

Lärarna menade att det inte bara handlar om att vara lojal utan även att låta sin kollega sköta sitt arbete på sitt vis. Enligt Colnerud (2007) har lärarna ett kollegialt ansvar, lärarna har börjat samarbeta mera i arbetslaget och det har i sin tur lett till en ökad inblick i varandras arbeten. Vi tror att genom ett arbetssätt där vi får inblick i varandras arbeten så kan vi fortare upptäcka och ingripa vid kränkningar. Kränkning är något subjektivt därför är det viktigt att vuxna inte hamnar i en maktposition gentemot eleverna. Vi har utgått ifrån Foucault och hans syn på makt där det framgår att vuxna kan använda sig av olika makttekniker för att härska över elever även detta belyser Colnerud (2007) och Bartley (2015).

I studien framkom det att när det kommer till kränkningar mellan elev och elev kan det finnas varierande orsaker såsom funktionsnedsättning, där en diagnos ligger till grund. En annan aspekt som framkom var personalbrist och detta anser Skolverket (2011) inte är en ursäkt till kränkning. För att motverka detta anser vi att med mer personal på raster och på lektionstid kan det finnas en chans att kränkningarna minskar och även det praktiska arbetet skulle underlättas. Genom ökad vuxennärvaro finns det en chans att kränkningar mellan elev och elev försvinner då det finns fler som ser vad som händer och kan agera. Vår tanke i efterhand blev att möjligen har respondenterna missat den tysta kränkningen eftersom att den är svår att upptäcka (Höistad 2001).

De framgick i respondenternas svar att kompetensutveckling inte är något som erbjuds för alla. När det kommer till aktuell forskning ser vi skillnad mellan respondenterna då vissa tar till vara på forskning och andra inte. Vi tror att kompetensutveckling skulle gynna alla, inte

bara rektorerna. Då det är läraren som sköter samtalen med eleverna vid kränkande situationer så borde läraren få mest kompetensutveckling inom området. Vi tror även att ha möjligheten och viljan att ta tillvara på forskning skulle kunna vara ett bra verktyg i verksamheterna när det gäller kränkande behandling. Eftersom statistiken visar på att kränkningar inte minskar i grundskolan är vår rekommendation att personalen i verksamheten får utbildning inom ämnet och att detta borde ske kontinuerligt. Då vi har fått kunskap om att en del kränkningar är svåra att upptäcka och genom att låta alla ta del av aktuell forskning innebär det att alla får samma grund att stå på och samma mål att sträva emot. Vi tror även på att värdegrunden är något som ska genomsyra verksamheten dagligen. För att vi vuxna ska kunna vara bra förebilder för eleverna så måste vi ha en gemensam syn på hur vi ska vara mot varandra.

REFERENSLISTA

- Arrhenius, Lars (2011). *Nolltolerans är ingen utopi utan ett rättesnöre*. I Nolltolerans mot diskriminering och kränkande behandling: lagens krav och huvudmannens ansvar. (2011). Stockholm: Skolverket.
https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf2578.pdf%3Fk%3D2578 [2017-12-29]
- Bartley, Kristina (2015). *Den provokativa (van)makten*. Arbetsmarknad & Arbetsliv, 21(3) ss. 42–56.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:900085/FULLTEXT01.pdf> [2017-12-29]
- Beckman, Linda (2013). *Traditional bullying and cyberbullying among Swedish adolescents: Gender differences and associations with mental health*. Diss. Karlstad: Karlstads universitet, ss.
<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:639930/FULLTEXT01.pdf> [2017-12-29]
- Berne, Sofia (2014). *Cyberbullying in childhood and adolescence: assessment, coping, and the role of appearance*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, ss.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/35753/1/gupea_2077_35753_1.pdf [2017-12-29]
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber.
- Colnerud, Gunnel (2007) När lärare mobbar, kränker eller sårar. I Thors, Christina (red.) (2007). *Utstött: en bok om mobbning*. Stockholm: Lärarförbundets förlag, ss. 127–144.
- Foucault, Michel (2003). *Övervakning och straff: fängelsets födelse*. 4., översedda uppl. Lund: Arkiv.
- Foucault, Michel (2008). *Diskursernas kamp*. Eslöv: Brutus Östlings bokförlag Symposion.
- Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda: Hur skolan kan arbeta mot trakasserier och kränkningar*. (2014). Stockholm: Skolverket.
https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.228875!/krankningar.pdf [2017-12-29]
- Granström, Kjell (2007) Lärare som provoceras av elever. I Thors, Christina (red.), *Utstött: en bok om mobbning*, Lärarförbundets förlag, Stockholm, 2007, ss. 135–144.
- Hult, Agneta & Lindgren, Joakim (2016). Med lagen som rättesnöre – kunskapsformer i lärarens arbete mot kränkande behandling. *Utbildning & Demokrati*, 25(1), ss. 73–93.
<https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/forskning/forskningsmiljoer/hs/humus/utbildning-och-demokrati/2016/nr-1/hult--lindgren---med-lagen-som-rattesnore--kunskapsformer-i-larares-arbete-mot-krankande-behandling.pdf> [2017-12-29]
- Höistad, Gunnar (2001). *Mobbning och människovärde*. Stockholm: Gothia.
- Kihlström, Sonja (2007) Intervju som redskap. I Björkdahl Ordell, Susanne & Dimenäs, Jörgen (2007). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 47–63.

Lantz, Annika (2013). *Intervjumetodik*. 3., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2015. 2. uppl. (2015). Stockholm: Skolverket.

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575> [2017-12-29]

M. Hilton Jeanne, Linda Anngela-Cole & Juri Wakita (2010) *A Cross-Cultural Comparison of Factors Associated with School Bullying in Japan and the United States*. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 18(4), ss. 413–422.

<http://journals.sagepub.com.lib.costello.pub.hb.se/doi/pdf/10.1177/1066480710372919> [2017-12-29]

Olweus, Dan (1999). *Mobbning bland barn och ungdomar*. 1. uppl. Stockholm: Rädda barnen.

SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Statistikrapport (2017). *Statistik över anmälningssärenden 2016*. Skolinspektionen.

<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/statistikrapporter/anmalningar/statistik-anmalningsarenden-2016.pdf> [2017-12-29]

Statistikrapport 2017 (2017). *Statistik över anmälningssärenden första halvåret 2017*.

Skolinspektionen.

<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/statistikrapporter/anmalningar/statistik-anmalningar-forsta-halvaret-2017.pdf> [2017-12-29]

Skolinspektionen (2017). *Lärare brukade våld mot elev*. Stockholm.

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Rad-och-vagledning/Stallningstaganden/Krankande-behandling/Larare-brukade-vald-mot-elev/> [2017-12-29]

Svaleryd, Kajsa & Hjertson, Moa (2012). *Likabehandling i förskola & skola*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Thornberg, Robert och Forslund Fyrkedahl, Karin (2015) Grund teori. I Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.) (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. 2., utök. uppl. Stockholm: Liber, ss. 44–70.

Åtgärder mot kränkande behandling. (2017). Stockholm: Skolverket.

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund/krankning-av-elev> [2017-12-29]

BILAGA 1

Informationsbrev

Hej!

Vi är två studenter som läser sista terminen till förskollärare på Högskolan i Borås vid Campus i Varberg. Under sista terminen ska vi genomföra ett examensarbete där ett valt område skall undersökas. Vi har valt att skriva ett examensarbete som handlar om kränkande behandlingsarbete och hur skolor arbetar för att motverka detta. Vårt fokus ligger på hur det praktiska arbetet genomförs i verksamheten. För att kunna ta reda på det har vi valt att genomföra intervjuer med rektorer och förskollärare som arbetar i förskoleklass på olika skolor inom kommunen.

Intervjun tar ca: 30 min. Intervjuerna kommer att utföras med en person i taget. Vi kommer att använda oss av ljudupptagning som är ett av våra hjälpmedel. Detta kommer att ligga till grund för vårt examensarbete.

Vi följer vetenskapsrådets forskningsetiska principer det vill säga:

Alla uppgifter i undersökningen kommer att behandlas med största varsamhet, så att inga obehöriga kan ta del av dem.

De uppgifter som framkommit i undersökningen används enbart för denna undersöknings syfte.

Alla uppgifter kring deltagarna i undersökningen kommer att vara konfidentiella. Fiktiva namn på barn/elever, pedagoger och för/skola används så att allas identiteter skyddas.

Undersökningen är frivillig och det går när som helst att avbryta deltagandet.

Vi är glada att du vill delta!

Vid frågor eller funderingar är du välkommen att kontakta någon av oss studenter eller vår handledare.

Maya Svensson tfn: xxx-xxx eller mejl: xxx@xxx

Johanna Skog tfn: xxx-xxx eller mejl: xxx@xxx

Handledare: Kristina Bartley tfn: xxx-xxx eller mejl: xxx@xxx

BILAGA 2

Intervjufrågor

Bakgrundsfrågor

1. Hur länge har du arbetat som rektor/förskollärare?
2. Vilken utbildning har du?
3. När blev du färdigutbildad?
4. Hur tolkar du begreppen mobbning och kränkande behandling?
5. Vad anser du det är för skillnad på mobbning och kränkande behandling?
6. Har du fått kompetensutveckling eller annan hjälp inom mobbning och kränkande behandling?

Frågor kring kränkande behandling

1. Vad innebär kränkande behandling för dig?
2. Om en elev blir kränkt, hur arbetar ni kring detta?
3. Vilken typ av kränkningar har ni och vilken upplever du som vanligast?
4. Finns det speciella platser/situationer som dessa sker på?
5. Hur arbetar ni kring dessa platser?
6. Finns det kränkningar bara bland elever till elever eller finns det till lärare – elev?
Exempel om fall och situationer?
7. Om du ser en elev kränka en annan elev hur ingriper du då?
8. Vad tror du de beror på att en elev kränker en annan elev?
9. Om du ser en kollega kränka en elev hur ingriper du då?
10. Vad tror du de beror på att en lärare kränker en elev?
11. Hur tar ni tillvara på aktuell forskning inom området?
12. Vilka svårigheter ser du med arbetet kring kränkande behandling?
13. Vilka möjligheter ser du med arbetet kring kränkande behandling?
14. Hur involveras vårdnadshavarna i arbetet?
15. Hur involveras eleverna i arbetet?

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se